

А. У. ЖАРДЗЕЦКАЯ,

кандыдат філалагічных навук, дацэнт

Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка

СУЧАСНАЯ ЛІРЫКА КАХАННЯ

(матэрыял у дапамогу настаўніку па вывучэнні
сучаснай беларускай паэзіі ў XI класе)

Сучасная беларуская паэзія, традыцыйна багатая на таленты, шырока выяўляе разнастайныя аспекты быцця чалавека: шчодрасць яго душы, нацыянальную адметнасць характару, прыгажосць і пераменлівасць прыроды і кахання. Сапраўднае каханне ўзвышае чалавека і робіць яго высакародным. Закаханыя мастакі стваралі свае найлепшыя палотны, кампазітары — незвычайныя мелодыі, а паэты — самыя ўзнёслыя радкі. Пісьменнікі складаюць каханню вечны гімн, услаўляюць яго як найвышэйшае праяўленне гуманнасці і высакароднасці чалавека.

Тэма кахання як жыватворнай крыніцы духоўнага і маральнага вобліку асобы ў сучаснай беларускай паэзіі звязана з імёнамі Генадзя Бураўкіна, Янкі Сіпакова, Ніла Гілевіча, Алега Лойкі, Яўгенія Янішчыц, Ніны Мацяш, Галіны Каржанеўскай, Дануты Бічэль, Таісы Бондар, Веры Вярбы, Раісы Баравіковай, Генадзя Пашкова, Алеся Пісьмянкова, Леаніда Дранько-Майсюка, Эдуарда Акуліна і інш. Так званая жаночая паэзія вызначаецца «глыбокай спавядальнасцю і багатая на эмацыянальна-псіхалагічныя адценні пачуцця. Я. Янішчыц выпявае інтымныя пачуцці з жаночай сардэчнай прачуласцю і светлай тугой, свет кахання ў Т. Бондар афарбаваны смуткам, у ім шмат пакутных перажыванняў, у Н. Мацяш пачуццё кахання — гэта высокі і таемны дар, філасофія духоўнай неўвядальнасці і прыгажосці быцця, Р. Баравікова — уся ў эмацыянальнай парывістасці, трапяткіх прадчуваннях і пошуку ўнутранай лагоды...» [5, с. 44].

Паэтычны голас Раісы Баравіковай найбольш ярка, глыбока і натуральна раскрыўся менавіта ў любоўнай лірыцы. Вершы пра

каханне змешчаны ў кожным зборніку паэтэсы, пачынаючы з першага «Рамонкавы бераг» (1974), і ў наступных «Слухаю сэрца» (1978), «Такое кароткае лета» (1981), «Адгукнуся голасам жалейкі» (1984), «Каханне» (1987), «Пад небам першага спаткання» (1990), «Люстэрка для самотнай» (1992), «Сад на капаюшчы каханай» (1997), «Дрэва для райскай птушкі» (2007). Усе яе кнігі — своеасаблівая энцыклапедыя кахання, у якой увасоблены самыя розныя адчуванні і адценні любоўных пачуццяў, розныя перыпетыі і моманты ва ўзаемаадносінах Яго і Яе: ад першага позірку, першага спаткання, першага дотыку да першага няўважлівага слова, першага непаразумення, душэўнай астыласці і ростані.

Жанчына ў творах Раісы Баравіковай часта не адчувае сябе па-сапраўднаму шчаслівай. Яна змагаецца з адзінотай, але не заўсёды можа пазбегнуць яе. У лірычнай гераіні Баравіковай найчасцей гэта адзінота духоўная, калі адсутнічае аднасць з тым, хто знаходзіцца побач. Паэтэса пераважна гаворыць пра асабістае, перажытае, адчутае. Менавіта шчырасць, асабовасць і аўтабіяграфічнасць складаюць жыццёвую сілу і моц яе таленту. Невыпадкава вобраз лірычнай гераіні ў паэзіі Р. Баравіковай вельмі падобны да вобраза самой аўтаркі.

Лірычная гераіня зборніка «Рамонкавы бераг» — наіўна-даверлівая, эмацыянальна-рамантычная, «дзяўчынка на шары», для якой жыццёвыя праблемы ўяўляліся несур'ёзнымі, дробязнымі, часовымі. Таму да сапраўднага разумення жыцця яна ішла праз ваганні і сумненні, праз памылкі і страты:

Не прашу ні ў кога вернасці,
бо сама не без віны,
адпушчу цябе без рэўнасці
за далёкія млыны.

З хаты выбегу, здзіўлёная,
паглядзець на кругаверць,
скажуць людзі: «Улюбёная,
а ідзе, нібы на смерць!»

(«Не прашу ні ў кога вернасці...».)

Шэраг вершаў на тэму кахання ўжо ў першым паэтычным зборніку быў напоўнены яго спрадвечнымі спадарожнікамі — матывамі смутку, душэўнай тугі, самоты сэрца. Гэта вершы «Няўжо ўсяму цяпер канец...», «За сябровак сваіх сталейшая...», «Зімовыя настроі», «Калі я з сябрам...», «Маё імя адыдзе ў Лету...» і інш.

Дамінантнымі матывамі другой кнігі Раісы Баравіковай «Слухаю сэрца» з'яўляюцца чысціня і святасць кахання, адзінота, самаахвярнасць жанчыны. Многім вершам уласціва драматызацыя ўзаемаадносін паміж лірычнымі героямі праз нейкае фатальнае непаразуменне («Восеньскі сад», «Не тое гора, што гарчыць...», «Якая справа да пары...», «Павер, каханы, я — ў даўгу!» і інш.). Гераіня Баравіковай — гордая і самаадданая жанчына, гатовая да самаахвярнасці ў каханні:

Не маю права на дакор,
сваім каханнем ахвярую
і нават восені дарую
сляпое ззянне стылых зор.

Бо не спазнаць ніколі ім
кароткага кахання ўпотай,
цана якому — адзінота,
наканаватая дваім.

(«Павер, каханы, я — ў даўгу!».)

Каханне ў вершах Р. Баравіковай заўсёды палымнае, страснае, складанае. Пры любых абставінах яно ўзвышае, упрыгожвае жанчыну як вонкава, так і духоўна. Адметнае месца ў творчасці паэтэсы займае паэтычны зборнік «Каханне», вершы якога адлюстроўваюць непарторны свет душы нашай сучаснасці, яе гарманічнае ўспрыняцце жыцця:

Танюткай вольхі выгінасты ствол
гайдаецца, бы сто ражкоў зайграла...
Толькі тады і бачна хараство,
калі душа адценні ўсе ўвабрала.

(«Дзіўлюся, нібы рэдкай навіне...».)

На думку паэткі, каханне толькі тады здольнае перайначыць, узвысіць чалавека, калі яно асвечана душэўнай шчырасцю: «Гляджу на ўсё вачамі маладымі, // І гнеўнымі, і добрымі ўдвая... // Каханне і прынізіць, і... узніме, // пакуль у ім жыве душа мая» («Казаў мудрэц: яно — і нараканне...»). Усім пафасам гэтага зборніка паэтэса падводзіць чытача да высновы, што без кахання жыццё не мае сэнсу. Толькі каханне дае чалавеку крылы для шчасця, каб ён мог узляцець высока ў неба і адчуць усю прыгажосць жыцця: «Ты мне вярнуў ізноў натхненне, // бязмежнасць неба і зямлі» («О, я не ў сон глухі закута...».)

У кнігах выбранай лірыкі «Люстэрка для самотнай», «Сад на капялюшыку каханай», «Дрэва для райскай птушкі» паэтычнае слова Р. Баравіковай загучала больш роздумна. Паэтэса імкнецца асэнсаваць тонкія нюансы сваёй пачуццёвасці: «Ёсць і ў пачуццях нашых межы, — // свой час згасання і агню» («Няўзна, мне не прыдалося»). Лірычная гераіня Раісы Баравіковай вылучаецца «заусёднай элігантнасцю, выкшталцёнасцю, сапраўднай жаночкасцю <...> Яна можа лётаць у аблоках, як гераіня народных балад, прасіць перкі ў птушак і з імі ляцець да каханага, аднак не заўсёды яна з радасцю пазбаўляецца свайго цялеснага пачатку, бо і душа, і ўсе яе праяўленні, увасобленыя ў танчэйшых зрухах, абумоўлены ў пэўнай ступені і матэрыяльна-фізічным. Яна бачыць пэўную небяспеку ў тым, калі хто-небудзь хоча адысці ад сацыяльнай нормы, як і ў тым, што зямное прыцягненне паступова змяншае лёгкасць палёту ў марак і наяве» [13, с. 11].

Паэтэса пераканана, што душа — нязведаная «скарбонка пачуцця», а сэнс чалавечага існавання — адорваць цеплынёй сэрца і духоўнасцю іншых:

Хай цела — тлен...

Ад тлену не прыбудзе,

ды вырвецца калісь на волю дух!

І што з душы аддаць паспею людзям,

яно і ёсць быццё адвечны рух.

(«Жыву, і дзякуй, не ў прасторы голай...».)

Паэзія Раісы Баравіковай — шчырая споведзь жанчыны з чыстай і светлай душой, яна з даверам і адкрытасцю гаворыць пра асабістае, самае патаемнае. Вызначальныя рысы яе лірычнай творчасці — эмацыянальнасць, пачуццёвасць і разам з тым прастата і пазнавальнасць вобраза. Яе вершы яшчэ раз

даводзяць, што сапраўдная лірыка — сінонім такіх паняццяў, як «душа» і «любоў да жыцця».

Тэма кахання ў значнай ступені абумовіла духоўна-эмацыянальнае аблічча паэтычнай творчасці Алега Лойкі і Ніла Гілевіча. Глыбінёй адчуванняў, душэўнай усхваляванасцю вызначаецца інтымная лірыка гэтых аўтараў.

Алег Лойка — паэт, які валодаў асаблівым лірычным талентам — пранікнёным бачаннем свету, здольнасцю ў самым звычайным убачыць сапраўдную паэзію нашага жыцця. Сваімі творамі ён настройвае чытача на хвалю нейкай асаблівай спагадлівасці, даверлівай шчырасці. Яго лірычны герой умее радавацца жыццю, верыць у шчасце, у будучыню, у сапраўднае каханне. Ён, як і сам паэт, у сваёй галоўнай сутнасці — рамантык, летуценнік, прыветны і сардэчны чалавек з бязмежнай любоўю да роднага краю. Пісьменнік-гараджанін, родам са слаўнага горада Слоніма, Алег Лойка з незвычайным натхненнем і майстэрствам апаэтызаваў найпрыгажэйшую беларускую прыроду, глыбока выявіў непасрэднасць і шчырасць інтымных пачуццяў.

Істотная рыса вершаў пра каханне А. Лойкі — іх аўтабіяграфічная аснова. Паэт пражываў доўгае і шчаслівае жыццё з каханай жанчынай, з якой пазнаёміўся яшчэ ў школе. Менавіта Ліліі Іванаўне прысвечана большасць інтымных вершаў, якія ўяўляюць сабою ўзвышанае споведзь душы і сэрца паэта. Гэта вершы «Каханне», «Калі ў дарозе ты...», «О, як многа табой мне дадзена...», «Заўсёды трохі таямніцай...» і інш.

Вялікі ўплыў як на паэзію Алега Лойкі ў цэлым, так і на яго інтымную лірыку зрабіў Максім Багдановіч, даследчыкам творчасці якога ён быў. Каханне ў паказе М. Багдановіча — светлае пачуццё, якое выяўляе багацце ўнутранага свету чалавека, узвышае яго. Культ духоўна-эстэтычнага, уласцівы творчасці Багдановіча, мы можам назіраць і ў многіх паэтычных творах А. Лойкі. У вершы «Заўсёды трохі таямніцай...» А. Лойкі, як у «Рамансе» М. Багдановіча, персаніфікаваны вобраз зоркі ўвасабляе ідэальнае, узвышанае, загадкавае ў свеце:

Заўсёды трохі таямніцай
Была ты для мяне і ёсць:
Чагосьці светлага крыніцай,
Перад якім я — толькі госць.

Прывабнай зоркай з яснай высі
Сышла ў мае сямнаццаць год.
Узяць пад ручку баючыся,
Цябе праводзіў да варот.

Ты мне і сёння — таямніца,
І, можа, шчасце ў тым і ёсць,
Каб не напіцца з той крыніцы,
Перад якой ты — вечны госць!..

Верш «Каханне» вызначаецца адметнасцю вобразных асацыяцый і параўнанняў, з дапамогай якіх лірычны герой перадае захапленне вонкавай і душэўнай прыгажосцю сваёй каханай:

Я быў бы коласам без зерня,
Без яблык садам, і вулём
Без пчол, і яварам без ценю,
І нерассветленым углём, —
Калі б з табой мы разышліся.

Няхай у тры рады каменне,
Бярэчынне — у чацвёрты рад, —
У наймалейшы пух абярне
У ё адзіны твой пагляд.

А быў бы больш уважны месяц,
Што блудзіць сонна паміж хмар,
Цябе ўбачыўшы, на месцы
Прастояў бы сем дзён запар!..

У гэтым вершы ідэалізацыя вобраза каханай адбываецца з дапамогай персаніфікаванага вобраза месяца, аднаго з найбольш распаўсюджаных сімвалаў у беларускай любоўнай і вясельнай паэзіі.

Інтымная лірыка як адна з найважнейшых праяў чалавечых пачуццяў прысутнічае ва ўсіх паэтычных зборніках А. Лойкі, пачынаючы ад першага «На юначым шляху» (1959). Яна хвалюе сваімі прачулымі інтанацыямі і ўнутранай даверлівасцю ў наступных кнігах паэта: «Задуменныя пралескі» (1961), «Дарогі і летуценні» (1963), «Каб не плакалі кані» (1967), «Калі ў дарозе ты...» (1971), «Шчырасць» (1973), «Пачуцці» (1976), «Скрыжалі» (1981), «Трэці золак» (1993), «Ушанаванне» (2001) і інш.

Лірыка кахання Алега Лойкі — паэзія высокіх і светлых пачуццяў. У ёй вельмі тонка ўвасоблены духоўны свет аўтара, яго ўражанні, хваляванні, проі:

Усміхніся!..
Растане стома,
Знікнуць спрэчкі навечна недзе,

І зноў здасца мне:
не дадому
У трамваі запозненым едзе.

І кладуцца мне рукі на плечы,
Заміраюць зямныя ўсе гукі,
І хоць ты мне «кахаю» не шэпчаш,
«Я кахаю» гавораць рукі.

І хоць цемра завулкам льецца,
Бачу ўсмешку тваю,
І з уцехаў
Тваё шчасце ва мне аддаецца
Наймагутнейшым, светлым рэхам.
(«Усміхніся!..».)

Гэты верш вабіць сваёй эмацыянальнай паўнатаю, чалавечай адкрытасцю і выяўляе рамантычнасць ва ўзаемаадносінах герояў, нязмушанасць лірычнага перажывання.

Як і ва ўсёй сваёй творчасці, у лірыцы кахання А. Лойкі імкнецца да выкарыстання народных паэтычных форм і вобразаў. Народны верш з яго імклівым рытмам, выразнасцю і мілагучнасцю найбольш адпавядае тым патрабаванням, з якімі паэт ставіцца да будовы сваіх лірычных твораў. Народна-песенныя інтанацыі выразна гучаць у вершах паэта: «Буслінае пярэ», «Вербы над ракой», «Секла яна дровы...», «Суніцы», «Я зноў гаварожаны...» і інш.

Празрыстым, песенна-плаўным лірызмам прасякнуты верш «Воблачка»:

Толькі і было таго,
Што са мной прайшла,
Галава, як воблачка,
На пляччэ лягла, —

Воблачка бялявае,
Летуценнае,
Мілае, ласкавае,
Мяккапеннае...

Не стрымаў я воблачка,
Удалеч паплыло.
Мо было ты, воблачка,
Можа — не было?..

Увесь духоўны кантэкст інтымнай лірыкі А. Лойкі звязаны з народным складам яго паэтычнага мыслення. У вершы «Буслінае пярэ» вобраз буслоў увасабляе светлае, чыстае каханне і сапраўднае шчасце сямейнага жыцця — самыя значныя маральныя каштоўнасці

народнага жыцця. Уплыў народнай творчасці, песеннай стыхіі выяўляецца ў Лойкавай лірыцы кахання і ў тым, што паміж прыродай і людзьмі існуе чулая духоўная сувязь:

За ракою, дзе ўчора
Снег вясна вяла,
Сёння залатое мора —
Лотаць расцвіла.

Нібы сонца, лотаць тую
Пад тваім акном
Распалю я, рассцялю я
Яркім дываном...

(«Лотаць».)

Лірычны герой паэта жыве ў гармоніі з навакольным прыродным светам, які значна ўплывае на глыбіню чалавечых узаемаадносін. Каханне набывае асабліваю прыгажосць, калі яго носьбіты выяўляюць і глыбіннюю любоў да роднага краю:

І я ўсё больш люблю сняжок і траўку,
Буслоў у небе, на асфальце — вераб'ёў.
Нішто ўжо мне на свеце не забавіць,
Усё — мае жыццё, мая любоў.

(«Лічыць мы пачынаем мімаволі...».)

У многіх вершах А. Лойкі («Калі б табе я здрадзіў раз...», «Як пахне ў руках тваіх язмін...», «Паўжыцця з таго, што за плячыма...», «Для нас адных чаромха адцвіла...», «О як многа табы мне дадзена...») лірычны герой праз гады праносіць юнацкія ўспаміны аб першай сустрэчы, «аб каханні вясновым, як птушак прылёт», аб тым, «як каханне ў руках тваіх язмін — майго юнацтва вясновага ўспамін». У яго душы не ўзнікае ні кроплі сумнення ў вернасці каханай: «...І рады, // Што ў сэрцы ані кроплі здрады!..» («Калі б табе я здрадзіў раз...».)

Адметным сваёй вобразнасцю ў інтымнай лірыцы А. Лойкі з'яўляецца паэтычны цыкл «Скрыжаль кахання» са зборніка «Скрыжалі». Любоўнае пачуццё ў большасці вершаў гэтага цыкла раскрываецца як радасць быцця — нягледзячы на ўсе душэўныя хваляванні, якія прыносіць чалавеку, яно ўзвышае над будзённасцю і побытавай прозай. Пачуццё кахання ў момант сваёй найвышэйшай праявы глыбока раскрыта ў вершы «Сэрца песню пярэ...»:

Чуеш, сэрца пярэ, сэрца песню пярэ...
Хто пачуе яе, зразумее яе?
Ты падай мне нясмелыя рукі твае —
Для цябе, аб табе сэрца песню пярэ...

Зорку — зоркай, зарою — зару назаву,
Сінім шчасцем — бясхмарных нябёс сіняву,
Надазёрныя сосны, што ў небе шумяць, —
Дзе ж мне слова знайсці, усё тое назваць,
Што нам ясна з табою

з паўслова?..

Сэрца песню пая, рэхам слова звiніць,
Што табою жыве, што табой будзе жыць,
Ты пачула яе, зразумела яе?..
Я кранаю нясмелыя рукі твае,
Замаўкаючы на паўсловае...

У вершы «Для нас адных чаромха адцвіла...»
радкі пра каханне зачароўваюць тонкімі ад-
ценнямі чалавечай душы і хараством фізічнага
адчування. Тут паралельна раскрыты радасць
пачуцця і сум расстання.

Цудоўным узорам лірыкі кахання А. Лойкі
з'яўляецца верш «У жыцце каласістым сцеж-
ка гіне...»:

У жыцце каласістым сцежка гіне,
На ёй хусцінка васільком мільгне,
А за дзяўчынай хтось, як за багiняй,
Ідзе

і каласы к сабе

хіне...

Любуюся... А як жа быць іначай?..
Нішто яе, высокай, не трывожі!..
За ёй пайшоў, бы па вуглях гарачых,
Па айсбергах ільдзістых — басано!..

Акрамя глыбокіх пачуццяў, якімі прасяк-
нуты гэты верш, у ім шмат яскравых вобразных
фарбаў і сімвалічных вобразаў. Аўтар паэты-
зуе прыгажосць і духоўную чысціню маладой
дзяўчыны, якую ён параўноўвае з васільком.
Гэта кветка здаўна ў беларусаў з'яўляецца
сімвалам чысціні, цнатлівасці і прыгажосці.
У такім жа семантычным плане выкарыстоўвае
паэт вобраз васілька і ў вершы «Ты кашулю мне
вышый». Лірычны герой просіць сваю каханую
вышыць яму кашулю «палявым васільком»:

Ты кашулю мне вышый
Палявым васільком,
Чырванейшым ад вішань
Пераплёўшы сцяжком.

Хай квітнее, блакітны,
Бы нябёс навiзна,
Як зямля, старажытны,
Малады, як ясна.

.....

Хай ён жыта не цесніць,
Ды квітнее ў вяках
Ля асфальту і ў песнях
І ў дзявочых руках!..

У гэтым творы адчуваецца глыбокая зніта-
ванасць паэтычнага радка з фальклорнай ас-
новай. Разам з тым аўтар працягвае традыцыі
М. Багдановіча ў развіцці эстэтыкі красы.
Верш А. Лойкі сваім зместам пераклікаецца
з «Апокрыфам» славітага паэта-класіка, які,
сцвярджаючы, пытаў: «Бо нашто каласы, калі
няма васількоў?»

Ёсць у Алега Лойкі і шэраг твораў, якія ра-
дуюць і хваляюць пачырым настроем, тонкім
гумарам і адначасова народнай напеўнасцю.
Гэты гумар, а таксама значная доля самаіроніі
як бы ўраўнаважваюць паэтычнае захаплен-
не, замілаванне, што часам набліжаецца да
сентыментальнасці. Гэта такія вершы, як
«Секла яна дрывы...», «Жыў закаханы сту-
дэнт», «Эх, і звонкія ў чэрвені...», «Капрыза»,
«На вяселлі» і інш.

На вершы погляд, верш «Секла яна дрывы...»
здаецца будзённым, жыццёва-пазнавальным,
але і ў ім ёсць ім зямной паэзіі і светлага ха-
рацця:

Секла яна дрывы,
Пень стары яловы,
Сякера тупая —
Сiлы не хапае.

Пень стары яловы
Вымучыў дзяўчыну,
Зграбнай, чарнабровай,
Як не памагчы ёй?!

Трэскі яна брала,
Нiбы мак, палала.
«Зойдзеце мо ў хату?...» —
Ціхенька спытала.

.....

Затрашчаў у печы
Пень стары яловы.
За сталом вялі мы
Ціхіх размоў;

Выгараў і вытлеў
Пень стары яловы...

.....

Кожны дзень з пары той
Я сяку ёй дрывы!..

Паэт з дзіўнай лёгкасцю і непасрэднасцю
абыгрывае звычайную вясковую сітуацыю, з
якой пачынае нараджацца сапраўднае кахан-
не.

Такім чынам, інтымная лірыка Алега Лойкі вызначаецца высокай культурай, мастацкім густам, шматгранным выяўленьнем свету пачуццяў. Шчырасць душы і аўтабіяграфічнасць як тэматычныя і стылёвыя рысы большасці вершаў пра каханне раскрываюць жыццёвую і сардэчную глыбіню яго паэзіі, тонкі лірычны талент. Яго творчасць, нібы сонечнае святло, выпраменьвае ў душах і сэрцах людзей веру, надзею і светлую любоў.

У творчасці Ніла Гілевіча тэма каханьня, у параўнанні з грамадзянска-патрыятычнай і філасофскай лірыкай, выяўлена не так шырока, але яго таксама можна назваць песняром каханьня, які раскрыў прыгажосць і глыбіню пачуццяў да жанчыны. Як адзначае А. І. Бельскі, «лірыка каханьня Н. Гілевіча — гэта мілагучнасць слова, тонкі водар любоўнага хмелю, узнёсласць і асвечанасць воблікам каханай» [4, с. 135], якая, як і ў М. Багдановіча, успрымаецца як мадонна, багіня:

Мілая! Што ты ў мяне адабрала!
Ці разумееш ты гэта сама?
Штосьці такое, што сэнсу не стала.
Што ні задумаю — сэнсу няма!

(«Мілая! Што ты ў мяне адабрала!...»)

Вершы пра каханне, напісаныя з 1953 па 2003 г., склалі паэтычны зборнік Ніла Гілевіча «...І плямы на табе няма» (2003). Гэтую кнігу ён прысвяціў жонцы Ніне Іванаўне і са ёй добрай музе, вернай спадарожніцы жыцця. У прадмове аўтар піша: «Гэтую кніжку я прысвячаю Жанчыне, з якою іду поруч — праз цягоды і радасці жыцця — ужо амаль паўстагоддзя. Прысвячаю з пачуццём любові і ўдзячнасці. Калі б не яна, я не зрабіў бы і талавы таго, што зрабіў — і ў літаратуры, і ў навуцы, і ў грамадскай чынасці. У кнізе Святога Пісьма «Песня песняў Саламонавых» калісьці, яшчэ ў студэнцкія гады, вычытаў: «Ты ўся прыўкрасная, абранніца мая, і плямы на табе няма». Менавіта гэтыя словы прыйшлі мне на памяць, калі думаў, як назваць свой маленькі «лірычны раман» [9, с. 3]. Гэты маленькі лірычны раман у вершах напоўнены вялікім каханнем творцы, асветленым узаемным пачуццём.

У паэзіі Н. Гілевіча адбіліся розныя душэўныя станы — ад пачуцця закаханасці, акрыленасці каханнем, удзячнасці каханай «за той прасвет у зорках залатых...» («Здзіўляешся: за што табе я ўдзячны?...»), зведаных у пэўны час смутку і горычы часовага расстання («Над белым

святam сумавала танга...»), да драмы чалавека, які перажыў найцяжэйшую страту — смерць каханай. Радасць і сум, трывога і адчай у паэта з'яднаны высокім напалам пачуццяў.

Каханне дапамагае пазбавіцца душэўнай адзіноты, пераадолець безнадзейнасць. Гэтае пачуццё ў паэтычным свеце Н. Гілевіча набывае першасэнс і мае вялікую духоўную каштоўнасць:

З таго, што суджана на свеце людзям,
Хай неба нас адным благаславіць:

Душэўнай згодай аж да дзён апошніх,
Каб на крутых заламах зім і лет —
Ні ўдар злабы, ні лёсу горкі посмех
Не раздваіў наш непадзельны свет.

(«Не будзем, любая мая, не будзем...»)

Каханне — гэта «храм і апірышча душы Гілевіча-паэта. Любоў-каханне да Радзімы ў яго як бы адсвечваецца і правяраецца пачуццём каханьня да жанчыны» [4, с. 135]. Каханне набывае асабліваю прыгажосць, калі паэт прачула і выказвае любоў да роднага краю:

Я хаджу, закаханы
У твае краявіды,
І шапчу як прызнанне:
О, мой край дарагі!
Зноў нясу табе ў споведзь:
І трывогі, і крыўды,
І надзеі, і ўцехі,
І любоў, і грахі...

(«Я хаджу, закаханы...»)

Такім чынам, у лірыцы Н. Гілевіча знайшлі ўвасабленне і трапяткое пачуццё першага каханьня, і «з асаблівай эмацыянальнай настраёвасцю перададзены «сум апошняга расстання», і іншыя душэўныя пачуцці-перажыванні, якія выказваюцца на хвалі пяшчотнага лірызму, з вялікай любасцю і закаханасцю сэрца» [4, с. 135]. У вершах паэта гучыць узнёслая музыка каханьня, ён рамантызуе вобраз каханай.

Інтымная лірыка ўвасабляе самыя розныя адценні найпрыгажэйшага з чалавечых пачуццяў — каханьня. Гэта самая багатая і спрадвечная плынь лірычнай паэзіі. Многія творы, у якіх выяўляецца захапленне каханым чалавекам, — меладычныя і кранальныя, вытанчаныя па форме. Паэзія пра каханне робіць чалавека больш чулым, далікатным, лепшым, чысцейшым, дапамагае яму адкрыць у душы пачуццё прыгожага.

Ярка і адметна ў сучаснай паэзіі гучыць голас беларускага «Арфея, распятага на струнах ліры» — Леаніда Дранько-Майсюка. Вытокамі яго індывідуальнасці з’яўляюцца нязмушанасць, непасрэднасць выяўлення, прачуласць кожнага радка:

Ты, — памножаная на неба
І падзеленая на страх, —
Здабываеш са смутку срэбра
Старажытных вясёлых драхм.

Ты далей, чым слова далёка,
І чысцей за ўсе халады...
Неўрадлівы пясок сірока
Засыпае твае сляды.

(«Ты, — памножаная на неба...».)

Лірыка кахання прысутнічае ў кожным зборніку Л. Дранько-Майсюка. Да ранняй інтымнай паэзіі належаць вершы «Мы разам, і расстанне, што было...», «Што мне зрабіць, каб ты была...», «Шчасце сустрэне цябе, быццам холад...», «Усё — падман, усё — падман...» і інш. Найбольш шырока лірыка кахання прадстаўлена ў кнігах «Акропаль» (1994) і «Стомленасць Парыжам» (1995). Арыгінальнасцю вызначаецца кампазіцыя апошняй кнігі, якая складаецца з «Інтрадукцыі», дзе ў форме дзённіка раскрываецца гісторыя апошняга кахання паэта, «Вершаў для А.» — нізкі вершаў пра жалочую прыгажосць і характэрнае кахання, і гэтак «Стомленасць Парыжам». Завяршаецца і адзіна, і другі зборнік вершам «Guillaume Apollinaire», які надае ідэйна-эстэтычную завершанасць паэтычнаму трыпціху і з’яўляецца своеасаблівым творчым маніфестам мастака.

Інтымная лірыка ў паэтычных зборніках «Акропаль» і «Стомленасць Парыжам» уражвае свежасцю назіранняў, глыбінёй перажывання, нечаканасцю вобраза. Душа паэта напоўнена рамантычным пачуццём кахання і музыкай святла, чысціні, арфейнай узнёсласці. У адлюстраванні прыгажосці, гармоніі і кахання Л. Дранько-Майсюк вельмі набліжаны да М. Багдановіча, які арыентаваўся на высокі эстэтычны ідэал красы. Лірычны герой паэта ахоплены памкненнем да духоўнага і маральнага ўдасканалення, імкнецца «сцвердзіць у сваёй душы перавагу вечнага над часовым» [3, с. 43]. Найвышэйшай прайвай характэрна ва ўспрыманні Дранько-Майсюка з’яўляецца каханне. Паэтычны цыкл «Вершы для А.» можна назваць «лірычнай сімфаніятай закаханай душы» [5, с. 51]. Тут бачны ўплыў блокаўскіх

«Вершаў пра Прыўкрасную Даму» і нізкі М. Багдановіча «Мадонны» на творчасць паэта. Сучасны паэт таксама стварыў вобраз таямнічай, загадкавай незнаёмкі, цудоўнай «дамы сэрца», яна — сама музыка і найвышэйшае характэрна:

Мне зразумела ўсё і ўсё не ясна —
Ці варты музыкі такой?!
Ці варты я хвіліны гэтай шчаснай,
Калі гучаць арфічна Вашы астры
Па-над пустой канцэртнай асакой.

(«У Вашым голасе квітнеюць астры...».)

У гэтым вершы Л. Дранько-Майсюк тонка раскрыў патаемныя зрухі і адценні чалавечай душы. Каханая для паэта — боскі падарунак лёсу. «Як блокаўская Незнаёмка, якая дышае “духамі і туманамі” А. прыходзіць у “лугавой сукенцы” з “навальнічым водарам” маладога бярозавага лісця, з квеценню астраў у голасе. Астры — кветкі, якімі найбольш часта паэт расквечвае свае творы. У перакладзе з грэчаскай “астра” — гэта зорка» [7, с. 187].

У паэзіі Л. Дранько-Майсюка, як і ў А. Блок і М. Багдановіча, вобраз жанчыны з’яўляецца з зорным небам. Але, нягледзячы на шматлікія падабенствы, «вобраз А. адметны і непаўторны ў беларускай паэзіі. А. — уваабленне Жаночкасці, Кахання і Прыгажосці. Гэта жанчына — мара, ідэал, які цалкам заварожвае душу паэта, бо атаясамлівае сабою недасягальную духоўнасць, Выратавальніцу свету (паводле У. Салаўёва)» [7, с. 187], святы пачатак:

Ты, як малітва да Бога,
Недашаптаная мной, —
Чыстага снегу знямога
Над беларускай зімой!

Бачыць такое магчыма
Хіба што ў райскім агні,
Дзе не старэюць жанчыны
І не канчаюцца дні...

(«Ты, як малітва да Бога...».)

З другога боку, каханая паэта — рэальная жанчына, якая пакінула ў яго душы незабыўны след, без якога немагчыма было б раскрыць у вершаваным цыкле столькі адценняў кахання: рэўнасці («Калі званілі ў Кафедральным...», «У майстэрні, дзе ружам не песна...», «Мы дажылі да першае зімы...»), расстання («Патухла свечка летняя...», «Нам да Марыі Магдалены...»), лілейнага страху («Ты ведаеш, калі і што

сказаць...», «Над Прыпяццю і над Гарыню...»), захаплення («...і з нечаканняў дарагіх...», «Мы не бачыліся цэлае каханне...») і інш.

Такім чынам, каханне ў вершах Л. Дранько-Майсюка «паўстае як аб'ёмістае пачуццё, у якім ёсць хваляванне, светлы сум, захапленне, мары, пяшчота, але ёсць і расчараванні, пакутлівае расстанне, боль. Меладычнасць і маляўнічая асацыятыўнасць ствараюць спецыфіку лірычных твораў паэта. Яго вобразы заўсёды нясуць ідэальны пачатак, яны шматзначныя і каштоўныя ва ўсіх сваіх адценнях» [10, с. 117].

У згаданых паэтычных зборніках Л. Дранько-Майсюка пачуцці як бы набываюць колеры і абрысы кветак:

Я знаю ўсё па матчыным гародзе:
Там раниаю шольсія ў акно
Мне кідае з расою кімано,
І сонца іерогліф уыходзіць.

Настуркі мне захоўваюць эмаль,
Календула мне дорыць залатоўкі,
А ўсе чарнічна-жоўтыя галоўкі
Сямейных братак — неспакой і жаль...

(«Мой сон пусты — як ваза, у якой...».)

«Паэтычны сад» Л. Дранько-Майсюка ўпрыгожаны цэлым багаццем кветак: ружамі («Ты

праплывай заўсёды нада мной // І ў ружу завівай маё дыханне»), васількамі («І з каленяў тваіх выпіваю // Фіялетаваы васількі»), лілеямі і незабудкамі («За мной бягуць лілеі, незабудкі І шольсіі лімонавы пажар»), хрызантэмамі («Я ведаю цябе ад хрызантэм // І да радзімкі, самай патаемнай»), вяргінямі («Парнаскі снег, а першы наш мароз // Падорыць белыя вяргіні...») і інш. Кожная кветка сімвалізуе адметнасць, непаўторнасць кахання: лілея — кветка чысціні, цнатлівасці, знак высокай любові, петунія ўвасабляе прывабнасць і пяшчоту, астры — шыкоўнасць і яркасць, рамонак — чысціню і святасць.

Такім чынам, у паэтычнай творчасці Леаніда Дранько-Майсюка пранікнёна і тонка выяўлены станы душы закаханага лірычнага героя: ад радасных мрояў і летуценняў да суму і светлай тугі. Каханне — натхненне і шчасце, але разам з тым і душэўныя пакуты-перажыванні. Леанід Дранько-Майсюк — паэтрамантык і імпрэсіяніст, які папырае ўласную паэтычную прастору праз музычны гукапіс словам, ён клапаціцца пра лексічную, вобразную і стылёвую адметнасць верша. Паэт здолеў узняць інтымную лірыку на новы ўзровень мастацка-эстэтычнага спасціжэння духоўнага свету чалавека.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Баравікова, Р. Дрэва для райскай птушкі : лірыка / Р. Баравікова. — Мінск : Маст. літ., 2007. — 270 с.
2. Баравікова, Р. Слухай сэрца : вершы і паэма / Р. Баравікова. — Мінск : Маст. літ., 1978. — 95 с.
3. Бельскі, А. Вечныя ігненні хараства, або Паэт, які кахае / А. Бельскі // Крыніца. — 2001. — № 7. — С. 47—52.
4. Бельскі, А. Крása і смутак : дапам. для настаўнікаў / А. Бельскі. — Мінск : Маст. літ., 2000. — 237 с.
5. Бельскі, А. І. Сучасная беларуская літаратура: станаўленне і развіццё творчых індывідуальнасцей (80—90 гг.) / А. І. Бельскі. — Мінск : Нар. асвета, 1997. — 253 с.
6. Бельскі, А. Сучасная літаратура Беларусі / А. Бельскі. — Мінск : Аверсэв, 2000. — 127 с.
7. Браздзіхіна, А. В. Музыка кахання (па матывах паэзіі Л. Дранько-Майсюка) / А. В. Браздзіхіна // Тетра Альба. — Мінск : Маладзёж. навук. тав-ства, 2000. — Т. 1 : Праблемы беларускага літаратуразнаўства. — С. 285—189.
8. Гілевіч, Н. Збор твораў / Н. Гілевіч. — Мінск : Маст. літ., 1996. — Т. 1 : Вершы і паэмы 1946—1976. — 350 с.
9. Гілевіч, Н. «І плямы на табе няма»: лірычны раман / Н. Гілевіч. — Мінск : Тэхналогія, 2003. — 26 с.
10. Дзянісава, Н. Адзінае выйсце — майстэрства: творчы партрэт Л. Дранько-Майсюка / Н. Дзянісава // Маладосць. — 2003. — № 3. — С. 114—122.
11. Дранько-Майсюк, Л. Стомленасць Парыжам : вершы і эсэ / Л. Дранько-Майсюк. — Мінск : Маст. літ., 1995. — 191 с.
12. Лойка, А. Скрыжалі : выбр. / А. Лойка. — Мінск : Маст. літ., 1981. — 590 с.
13. Штэйнер, І. Самотная ў капелюшы на фоне саду / І. Штэйнер // Дрэва для райскай птушкі: лірыка Р. Баравікавай. — Мінск : Маст. літ., 2007. — С. 5—12.